

ȘTEFAN BONCU

Devianța tolerată. Iași, Edit. Universității „Al. I. Cuza”, 2000 (278 p.)

Prin lucrarea pe care ne-o propune, Șt. Boncu ne oferă atât o imagine completă asupra paradigmelor și cercetărilor experimentale clasice și moderne din domeniul influenței sociale, cât și o abordare nouă, personală, a devianței tolerate, fenomen deosebit de frecvent și relevant în cadrul grupurilor. Autorul consideră că acest nou concept este caracteristic împrejurărilor produse de conflictul între regulile scrise, ca norme promovate de autoritate, și normele pe care grupurile implicate le negociază cu privire la aceleași comportamente. În accepțiunea lui Șt. Boncu devianța tolerată desemnează situațiile de devianță lejeră, foarte vizibile și slab sancționate de către grup.

Lucrarea, structurată în 5 părți și 42 de capitole, se caracterizează printr-o coerență și o rigoare înaltă a demersului explicativ. Autorul identifică numeroase teorii și concepte care interacționează cu acest nou concept, accentul căzând asupra raportului existent între principalele forme ale influenței: obediența și conformismul. Din această perspectivă este construit demersul explicativ al unei situații aparent paradoxale: protejarea devianților de către grup în detrimentul propriilor interese.

În primele părți ale lucrării atenția autorului se focalizează asupra mecanismelor reglării normative și evidențierea situațiilor de intersecție între diferitele tipuri de norme ce facilitează apariția devianței lejere. Astfel, Șt. Boncu constată că obediența față de autoritate este mai slabă decât conformismul la normele grupului de apartenență. Toleranța membrilor non-devianți se manifestă în ciuda existenței interdependenței scopurilor, a coeziunii și atracției mai slabe sau mai puternice între membrii grupului etc. Din acest punct de vedere toleranța apare ca o consecință a normei de grup, iar conformismul față de această normă permite apariția și protejarea devianților.

Din tabloul cuprinzător al abordărilor teoretice ale devianței, autorul le identifică pe cele

care pot contribui la descrierea și explicarea devianței tolerate (amintim conflictul normativ, reactanța, coeziunea grupului, dilema socială sau ignoranța pluralistă). Aceste dinamici de grup sunt analizate și explicate pe larg în partea a patra a lucrării, unde întâlnim o serie de ipoteze noi și puncte de vedere personale.

Una dintre explicații este formulată în termenii teoriei reactanței, fiind axată pe ideea recuperării indirecte a libertății știrbite de autoritate. În acest context deviantul joacă rolul celui care sfidează forul superior și restaurează astfel, în mod public, libertatea și, implicit, identitatea pozitivă a grupului. Șt. Boncu afirmă, totodată, că situațiile de devianță lejeră se produc mai ales în interiorul grupurilor coezive, în care indivizii sunt orientați spre grup și în care solidaritatea între membri este mai importantă decât interesul personal al fiecăruia.

În analiza conceptului propus autorul face apel și la paradigma dilemelor sociale sau a situațiilor când individul trebuie să aleagă între un comportament în urma căruia poate câștiga mai mult, indiferent de norma acceptată la nivel de grup, și un comportament în acord cu aceasta. Boncu adaptează teoria dilemelor sociale propusă de J. Orbell și R. Dawes (1981) și consideră că situațiile de devianță tolerată sunt duble dileme sociale: una este legată de devianță în sine, când individul ar avea profit imediat dacă transgresează norma autorității, în timp ce a doua privește aplicarea sancțiunii (fiecare membru evită să intre în conflict personal cu deviantul cu riscul ca o asemenea situație să se perpetueze și să aducă prejudicii importante grupului).

Demersul teoretic se întregeste prin considerarea ignoranței pluraliste (sau cum ne propune autorul a „falsei unicități”) ca ipoteză alternativă în explicarea devianței tolerate. Credința fiecărui membru al grupului că o practică respinsă de acesta la nivel privat este acceptată de restul membrilor, stabilizează o anomalie socială, deoarece, spune autorul, observațiile asupra comportamentului celorlalți confirmă bănuielile anterioare (false, de altfel).

Spre deosebire de o categorie largă de noi lucrări apărute în domeniul psihosociologiei,

în ultima parte a lucrării „*Devianța tolerată*”, Șt. Boncu își susține ipotezele prin verificări experimentale, chiar dacă, în final, ne atenționează asupra scopului preponderent teoretic al întreprinderii sale.

Lucrarea de față se înscrie pe linia preocupărilor autorului în domeniul influenței sociale și poate fi considerată un punct de referință pentru direcțiile actuale și viitoare ale cercetărilor psihologiei sociale.

Ella Elinschi

Monografia sociologică a orașului Târgu Cărbunești, coordonator Dumitru Otovescu, Craiova, Edit. Beladi, 1999 (191 p.)

Interesul pentru cunoașterea problemelor sociale din diverse localități situate în zona Olteniei reprezintă o preocupare susținută a prof. univ. dr. Dumitru Otovescu. Așa se face că sociologul amintit în fiecare vacanță de vară participă cu grupe de studenți la campanii de cercetare în unele localități. Maniera de lucru este asemănătoare cu cea specifică Școlii de Sociologie de la București, a prof. D. Gusti, înscriindu-se pe linia unor cercetări monografice desfășurate înainte și după 1989.

Faptul că D. Otovescu are o dublă preocupare atât pentru teoria, cât și pentru practica socială se remarcă în conținutul lucrării. Acest lucru determină unitatea teoretică și deopotrivă diversitatea domeniilor analizate, contribuind la întocmirea unei lucrări interesante atât sub aspect monografic precum și din perspectiva modului de lucru – pe teren – al grupelor de studenți.

Lucrarea este alcătuită din 14 capitole în care sunt abordate probleme: economice, sociale, culturale, etnice, practici spirituale, medicale, religioase etc. Nu trebuie omis faptul – important din perspectivă organizatorică – orientării autorului către localități cu o importanță tradiție culturală și de istorie socială. Al doilea criteriu în alegerea localităților de desfășurare a anchetelor de teren de către grupele

de studenți l-a constituit prezența unor persoane cu funcții administrative în teritoriu, cu deschidere către cercetarea socială, dar și generoase prin ajutorul material acordat tinerilor studenți în sociologie. Si din această perspectivă preocupările lui D. Otovescu se înscriu pe linia promovată de profesorul Dimitrie Gusti.

Volumul de față este de factură sociologică și vine să întregască diversele monografii elaborate de-a lungul timpului în legătură cu localitatea Tg. Cărbunești și populația sa.

Datele incluse în volum au fost adunate cu ajutorul unor instrumente sociologice precum: chestionarul, ghidul de interviu, analiza unor documente existente la administrația locală și la diverse alte instituții din oraș. Pe partea interioară a copertilor lucrării sunt prezentate 6 fotografii color, alese din diverse domenii, apreciate ca fiind mai relevante pentru localitatea studiată.

În primele două capitole sunt analizate condițiile naturale ale vieții sociale și evoluția social-istorică și toponimia locală. Rolul acestei părți a lucrării este de a arăta și de a descrie cu migală contextul și mediul de viață al populației, care stă – în mare parte – la baza vieții economice, sociale și spirituale.

În al doilea capitol, după o scurtă incursiune în problemele de istorie și toponimie locală se recurge la prezentarea succintă a unor personalități care s-au născut, au părinții originari din localitate. Personalitățile la care se face referire au jucat un rol important în configurația urbană a localității, cât și în viața spirituală, lăsând o serie de lucrări semnificative pentru zonă.

Capitolele 3 și 4 sunt dedicate populației în general și comunității țiganilor. Într-un spațiu restrâns întâlnim principalele caracteristici și probleme socio-economice ale populației locale (ex. gradul de ocupare a populației, șomajul și protecția socială). Prin datele analizate sunt prezentate caracteristicile definitorii ale orașului la nivelul anului 1999; caracteristici care nu diferă esențial de ceea ce se petrece în zona Olteniei și în România.

Capitolul 4 privitor la „Specificul, organizarea și modul de viață al comunității țiga-